

materia ejusdem voti, ut ex superioribus constat. Deinde obedientia religiosa ex generali ratione sua ordinatur ad debitam instructionem, et aliquam disciplinam pro illo statu, et maxime ad observantiam castitatis; ergo si manet in hoc religioso obedientia ad Episcopum, maxime propter illa tria capita manet; præter illa vero nullum aliud potest cum fundamento addi; ergo. Et per hæc satisfactum est omnibus interrogationibus in præcedenti dubio propositis.

De obligatione quoad votum paupertatis.

19. *Ejecto non in perpetuum incumbit afferre quæ in seculo acquisivit, si revocetur.*—Dixi a n. 10 de voto obedientiæ; superest dicendum de effectibus, et obligationibus quas votum paupertatis habere potest in hujusmodi religioso ejecto. Et imprimis quæri solet cui acquirat ea, quæ quacumque via recipit vel lucratur: certum enim non acquirere sibi talium rerum dominium, quia non est capax ejus; cui ergo acquirat? Est autem quæstio, quando juste et per definitivam sententiam in perpetuum ejectus est; nam si temere et injuste sit ejectus, adhuc acquirat monasterio secundum omnes, quia temeritas aut injustitia particularis Prælati non potest nocere monasterio, ut notavit Panorm., in cap. *Sicut nobis*, de Regular., n. 6, et in cap. unie., de Infantibus et langu. expos.; Archidiaconus, cap. *Abbatas*, 18, quæst. 2, ex Regula *Delictum*, de Regul. jur., in 6, in quibus auctoribus, et aliis citandis, advertendum est, promiscue tractare hoc punctum, de ejectis, fugitivis vel translatis; sed nos sigillatim de his agimus, et ideo confundendæ non sunt difficultates, nam sunt valde diversæ; hic enim solum de juste ejectis agimus, et maxime de perpetuo ejectis; nam si non sit perpetuo expulsus, sed ad tempus, monasterio acquirat, quia, licet pro eo tempore, quo extra illud vivere compellitur, possit usus rerum ad suam sustentationem retinere, tamen non potest eas in alios usus distrahere, cum revera sit subditus religionis, et finito tempore, tenetur cum suis omnibus rebus ad religionem redire. Imo etiam existimo, quod licet juste et omnino ejectus sit, quamdiu non emendatur, nec procurat redire, sed per eum stat quominus recipiatur, pro tunc acquirere monasterio, saltem quoad hunc effectum, ut si monasterium velit illum revocare, teneatur omnia secum deferre et monasterio tradere; nec possit ea in alium usum distrahere, quod a fortiori patebit ex dicendis.

20. *Ejectus in perpetuum non acquirat monasterio.*—Imo nemini acquirere, quidam censent.—*Aliorum placitum, quod acquirat Episcopo.*—*Navarri placitum, quod acquirat Deo.*—Difficultas vero est, postquam jam est omnino ejectus sine spe redeundi, etiamsi per ipsum non stet. In quo casu fere omnes Doctores conveniunt, hunc ejectum non acquirere monasterio, a quo ejectus est, quia jam non habetur ut membrum ejus. Item, quia videtur renuntiasse juri suo, vel potius necessario amisisse illud, ita expellendo personam, quia abdicat a se dominium ejus quantum potest. Dicit imprimis posset, nulli acquirere, quia non monasterio, eo quod ab illo absolutus sit; nec alteri, quia nullius alterius est; ergo nulli. Unde fiet, ut contractus ab illo facti nihil valeant, sed solum accipiat usum rerum. Hanc opinionem refert Innocentius, cap. *Cum olim*, 2, de Privileg., n. 2. Non est tamen verisimilis, præsertim quoad ultimam partem; nam si ille dono accipit aliquid ab eo qui potest donare, et cum aliis conditionibus requisitis ad valorem donationis quantum est ex parte donantis, revera tenebit donatio, saltem quoad hoc, ut a donante revocari non possit; ergo abdicavit se dominio rei donatæ. Ideoque argumentum fieri potest de venditione, emptione, et similibus. Unde etiam fit ut talium rerum dominium alicui acquiri debeat, quia non manent sine domino, et quasi pro derelicto, ut magis ex dicendis patebit. Alii ergo dixerunt, illum acquirere Episcopo, quia sub ejus obedientia vivit. Ita Innocentius supra, quem videtur sequi Panormitanus, locis citatis, et cap. ult., de Regul.; Antonin., 3 p., tit. 16, c. 5, § 4; Angel., verb. *Monasterium*, n. 6; Tabiena, verb. *Relig.*, numero vigesimo septimo. Verumtamen hæc opinio non satis explicat quis sit proprius dominus illorum honorum; certum enim est Episcopum non esse dominum illorum, cur enim? ad summum ergo esse potest dispensator, tanquam Prælatum, cujus facultate distribuenda seu applicanda sunt; dominus autem esse non potest, quia nullum titulum domini habet. Et ideo Navarrus, dict. Comment. 2, de Regularib., numero trigesimo tertio, dixit, hunc ejectum acquirere Deo, et administrationem ejus pertinere ad Episcopum; et ita exponit auctores proxime citatos. Ipse autem fundatur in suo generali principio, quod omnia ecclesiastica bona sunt immediate sub solo dominio Dei, de quo alias; nobis enim necessarium videtur semper addere aliquod dominium humanum, seu

quod ad aliquem hominem vel hominum communitatem pertineat circa talia bona.

21. *Resolutio, quando religiosus transfertur ad aliquam Ecclesiam regularem, vel secularem.*—Dico ergo, hunc ejectum considerari posse vel solum ac præcise ratione ejectionis, vel ratione translationis ad aliam Ecclesiam regularem, per professionem in illa; vel secularem, per beneficium. Ratione translationis certum est acquirere Ecclesiæ, vel monasterio ad quod translatus est, cap. 1, 18, quæst. 1, cap. *Si quis translatus*, 21, quæst. 2; et infra, c. 13, latius dicitur de translatione ad monasterium. Translatio autem ad Ecclesiam secularem fieri potest vel per beneficium in illa susceptum, et tunc etiam est res clara, et infra c. 19 tractanda; vel fieri potest solum per habitationem et domicilium, ac obedientiam jam præstitam Episcopo illius loci, absque ullo beneficio, sed vivendo ex eleemosynis, vel aliis suorum operum fructibus, vel stipendiis (non est enim dubium quin utroque modo liceat tali religioso vivere, cum neutrum sit prohibitum, nec per se malum, nec ab statu religioso alienum aut indecens, ut in superioribus generatim tractatum est, et in particulari tractat Navarrus, dict. Comment. 2, n. 37). Igitur de religioso hoc tantum modo translato ad Ecclesiam secularem, etiam censeo veram esse communem sententiam, scilicet, acquirere illi Ecclesiæ ad quam specialiter translatus est, id est, bona illius pertinere ad bona communia illius Ecclesiæ, cum onere alendi illum, et cum potestate utendi bonis illis quæ acquirat, de licentia Episcopi, quæ debet esse justa, et in pios usus, non extraneos, nec alienos ab illa Ecclesia, quamvis ex rationabili causa et pia possint etiam alii Ecclesiæ applicari. Ratio est, quia per hanc qualemcumque translationem acquiratur jus illi Ecclesiæ, quia illa quodammodo suscipit onus alendi talem religiosum; et Episcopus acquirat etiam jus distribuendi et dispensandi talia bona; ac denique quia jura canonica ita disponere videntur satis rationabiliter. Quocirca, si contingat hunc religiosum revocari ad monasterium, non habet monasterium jus repetendi bona illo tempore acquisita, imo nec religiosus voluntarie illa deferre poterit, sine consensu Episcopi, cui jam fuit jus acquisitum, quoad dispensationem eorum. Et eadem ratione, si talis religiosus se transferat ab una Ecclesia in aliam, prout diximus facere posse, non poterit secum deferre bona acquisita ibi, sine licentia Episcopi, propter eandem rationem,

sed solum ea quæ suo actuali usui sunt moraliter necessaria.

22. *Quid quando simpliciter ejicitur sine tali aliqua translatione.*—At vero si hic ejectus nunquam proprie transfertur ad aliam Ecclesiam, quia nec beneficium in aliqua recipit, nec sub speciali obedientia alicujus Episcopi vivit, nec tanquam religiosus se gerit (sive hoc male, sive licite faciat), semper videtur mihi acquirere suæ religioni, illamque habere jus ad revocandam personam, et cum ea, omnia quæ acquisivit; et, si illa in tali statu moriatur, credo posse recuperare bona, si quæ reliquit. Ratio est, quia per solam ejectionem nulli alteri Ecclesiæ, nec certo aut determinato Episcopo acquisitum est jus ad talia bona, quia nullius Ecclesiæ ille est speciale membrum effectus, neque in ulla vivit aut alitur ut religiosus, sed ut alii clerici vel seculares. Unde in eo casu existimo habere locum quod dixit Sylvest., verb. *Apostasia*, quæst. 9, jus disponendi de bonis acquisitis a tali religioso pertinere ad supremum Prælatum religionis a qua ejectus est. Ipse tamen in hoc distinguit inter religiosos exemptos, et non exemptos, quod mihi non probatur. Nam si religiosus ejectus, est translatus, etiamsi exemptus sit, subjicitur Episcopo, et procedunt quæ diximus; quia per ejectionem totalem amittit jus exemptionis, quia desinit gaudere privilegiis suæ religionis, et ipsa etiam religio amittit hoc jus respectu talis personæ, quia, quantum potest, illam a se præscindit, et ita relinquit illam sub obedientia Episcopi, saltem quamdiu illam ad se non revocat: quod idem est in religioso non exempto, in eodem casu, in quo sit omnino translatus ad Ecclesiam secularem, seu potestatem Episcopi, tanquam proximi Superioris sui. Si autem translatio facta non est, tunc de exempto vere dicitur manere sub obedientia Prælati suæ religionis, saltem supremi, vel superioris illi, a quo ejectus est; et consequenter verum est illum acquirere suæ religioni, licet fortasse non acquirat suo monasterio, a quo ejectus est, sed applicatio sit in potestate Prælati superioris; tamen idem est proportionaliter de non exempto; nam, licet ille maneat subjectus Episcopo, id est quia ipse Episcopus est veluti superior Prælatum talis religionis,

CAPUT VII.

UTRUM LICEAT RELIGIOSO PROFESSO EXTRA MONASTERIUM VIVERE RETENTO VEL MUTATO HABITU, DE LICENTIA PRÆLATI, ET AD QUID TUNC TENEARUR.

1. *Non licere sic vivere absque licentia.* — Diximus de vitiosa, ut sic dicam, et pœnali mutatione religiosi status; sequitur dicendum de mutationibus, quæ per se ac licite fieri possunt, quarum minima esse videtur, quæ fit per solam separationem, seu habitationem, sine assumptione alterius status, vel officii quod per se postulat talem mutationem. De hac igitur separatione religionis, primo certum est non esse licitam sine legitima facultate alicujus Prælati, qui possit illam concedere. Hoc satis constat ex dictis in cap. secundo et seq., quia sine tali licentia committeretur peccatum apostasiæ, ut ibi probatum fuit.

2. *De licentia vero licere.* — Secundo est certum ex legitima facultate posse hoc licite fieri. Probat, quia non est hoc intrinsece malum, neque etiam est contra votum, quia paupertas, castitas et obedientia extra claustrum possunt servari. De castitate id supponimus, ut in clericis secularibus, etc. De paupertate infra id declarabimus. De obedientia vero constat, quia per eandem legitimam facultatem servatur debita subordinatio obedientiæ ad Prælatum; nam semper talis religiosus pendet a Prælati voluntate quoad locum habitationis suæ. Religiosus autem de se ibi habet claustrum et monasterium, ubi per voluntatem Superioris habitaverit. Denique hoc satis constat ex usu Ecclesiæ, quem antiquissimum etiam esse ex dicendis constabit.

3. *Dictam licentiam potest Papa concedere.* — *Potest etiam Prælati regularis, attento jure communi.* — Dubium vero imprimis est, quis possit hanc facultatem concedere. Et quidem de Summo Pontifice constat posse, quia est supremus Prælati, et in eo est suprema potestas. Dubium ergo est de Prælati ipsius religionis, quod potest tractari, vel secundum jus commune, vel secundum privilegia ac specialia jura religionum. Priori modo dicendum est habere Prælatum hanc potestatem. Ita sentit Navarro, Comment. 2, de Regularib., n. 16 et 40, et Comment. 4, n. 14 et sequentibus. Et probatur primo, quia jure communi potestas supra religiosum est penes Prælatum, c. *Nullam*, 18, q. 2. Secundo, quia jure com-

muni potest quis profiteri aliquam regulam alicujus religionis, manens in domo sua de licentia Prælati, et ad nutum ejus, c. *Insinuante*, Qui clerici vel voventes, quod antiquum jus nullo posteriori revocatum est, nec potestas Prælatorum limitata; ergo integrum manet. Tertio, quia licentia non est dispensatio in aliquo voto, sed ad summum in regula; sed Prælati potest dispensare in regula; ergo potest illam licentiam concedere.

4. Sed objici potest, primum, quia Prælati non potest dispensare in jure communi; sed communi jure videtur prohibitum monacho vivere extra claustrum; ergo. Minor colligitur ex c. *Placuit*, 2, 16, q. 1, ubi dicitur: *Placuit communi nostro Concilio, ut nullus monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu præsumat; et infra: Sit claustrum contentus, quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio monachus.* Idem sumitur ex c. *Monachi*, 2. Ex quibus sumi potest secunda ratio, quia Prælati non potest dispensare in his quæ sunt vel substantialia statui religioso, vel adeo propinqua et necessaria, ut sine illis vix possint substantialia conservari; sed ita se habet vita claustrum respectu status religiosi, ut ex dictis juribus constat. Licet enim status religiosus in communi possit esse in vita solitaria, vel in privata domo, nihilominus specialis status vitæ cœnobiticæ et regularis non potest extra claustrum retineri, quia non potest ibi regula et communitas observari. Tertio, non potest Prælati eximere aliquem ab obedientia sua; sed extra claustrum vivens manet ab obedientia exemptus; ergo non potest hoc illi concedere. Quarto, est similis difficultas de voto paupertatis, quia extra claustrum vivens necesse est ut habeat bona et redditus unde vivat, et ut de bonis, quæ habet, libere possit disporre, quod videtur repugnare voto paupertatis et observantiæ ejus, quam præscribit Concilium Tridentinum, sessione vigesima quinta, c. 2, de Regular.

5. Ad primum dicitur imprimis posse Prælatum regularem dispensare cum subditis, in his quæ sunt juris communis, ut in superioribus visum est. Deinde dicitur nullam esse talem prohibitionem absolutam ex vi solius juris communis; nam in dicto c. *Placuit*, solum prohibetur ne monachus præsumat exire nefandissimo ausu, etc. Qui autem egreditur cum licentia Prælati, non egreditur nefandissimo ausu; et in c. *Monachi* additur, *Nisi cum Abbatis imperio; ergo potius supponitur*

Abbatem posse dare hanc facultatem. Magis absolute videtur id præcipi in c. *Qui vere*, eadem causa et questione, quod est Concilii Chalcedonensis, can. 4. Et juxta illud ait Alexander II, in cap. *Juxta*, ibidem, *juxta Chalcedonensis optimi Concilii tenorem, monachis, exanimis religiosis, ad normam Sancti Benedicti intra claustrum morari præcipimus, viccos, castella, civitates peragrare prohibemus.* Tamen, in priori canone Concilii Chalcedonensis expresse additur, Nisi forte jubeantur propter urgentes necessitates ab ipsius civitatis Episcopo. Erant enim tunc monachi illi subiecti. Unde nunc in exemptis illa potestas translata est ad Prælatum, et juxta eandem limitationem præceptum Alexandri intelligendum est, cum ad aliud referatur. Et c. 2, Ne clerici vel monachi, in 6, sumitur optimum argumentum ab speciali. Nam ibi præcipitur ut nullus religiosus se conferat ad studia litterarum, ut scilicet, ea occasione extra claustrum vivat, nisi de licentia Prælati, et ibi specialiter postulatur ut illa non detur sine consensu majoris partis capituli, quæ conditio ibi specialis est, et ideo si licentia detur ad alios fines, neque illud concilium necessarium est; est ergo potestas apud solum Prælatum ex vi communis juris.

6. Ad secundum respondetur, probare quidem argumentum facultatem hanc, sine gravissima et fere necessaria causa dari non debere, non tamen simpliciter non posse dari, quia habitatio in claustrum multum sine dubio confert ad vitam religiosam, et ad cavenda pericula, et ad servandam conformitatem et perfectam unionem cum toto corpore, et ad externorum etiam et secularium exemplum et ædificationem; nam sine dubio hæc separatio religiosi a suo choro, et privatus vivendi modus, ex suo genere non confert populo ædificationem, nisi gravibus et manifestis causis honestetur. Absolute tamen non est res simpliciter necessaria ad honestum vivendi modum, etiam supposito statu religioso, quia non est de substantia ejus, nam extra claustrum possunt servari tria substantialia vota, et vita etiam regularis quoad præcipuas ejus observantias. Nam qui extra claustrum vivere permittitur, non eo ipso absolvitur ab omnibus oneribus et obligationibus religiosæ regulæ; cur enim, aut quæ est ratio talis consecutionis? nullo ergo modo admittenda est talis extensio, nisi in Indulto exprimat, et fiat quasi specialis dispensatio. Quæ multo quidem difficilior est, et vix potest habere cau-

sam justam, præsertim si generaliter fiat, nam in aliquibus specialibus regulis posset aliquando tolerari. Seclusa autem hujusmodi dispensatione, tenetur hujusmodi religiosus ibi servare totam suam regulam, pro loci et temporis opportunitate, præsertim quoad actiones quæ privatim et solitarie fieri possunt, ut sunt jejunia, et alii modi austeritatis ac poenitentiae, orationes, et similia, quia nulla est ratio excusationis, per se loquendo, cum sine consortio aliorum fieri possit, et regula simpliciter et sine loci determinatione loquatur. Quod si aliquæ regulæ determinate respiciunt claustrum vel communitatem, licet non dentur executioni, non fit earum transgressio, sed quasi suspenditur earum obligatio, quia pro tali loco et tempore deest occasio et facultas exequendi hujusmodi regulas. Et, quod caput est, formaliter in eo servari potest omnis regula, quod semper fieri potest aliquid ex obedientia, vel quod censetur esse voluntati Superioris consentaneum. Unde etiam servatur vita communis et Cœnobitica, quia servatur unio cum toto corpore sub obedientia ejusdem Prælati, et quia est semper quis paratus redire ad monasterium, quando jussus fuerit, ut in tertia objectione dicitur.

7. *Prælati peccat graviter dando sine causa licentiam ad habitandum extra claustrum.* — Sed quid si talis licentia sine causa legitima detur? Respondeo imprimis graviter peccare Prælatum eam concedentem, quia omnis dispensatio in lege justa, sine causa data, iniqua est ex parte dantis. Dices, hoc esse verum quando lex obligat ad peccatum mortale, et continet absolutam prohibitionem; regula autem quæ obligat religiosum ad habitandum in claustrum, vel non obligat de se sub peccato mortali, vel saltem non continet absolutam prohibitionem contrariam, sed sub illa conditione, Nisi de licentia Prælati; et ideo Prælati dans talem licentiam non videtur proprie dispensare, sed solum necessariam conditionem apponere, ut actus debito modo fiat. Sicut, quando Prælati dat licentiam religioso ad egrediendum e monasterio, non dispensat proprie, alias male faceret dando talem licentiam sine speciali causa.

8. Ad hoc responderi potest ex Navarro, dict. Comment. 4, de Regularib., n. 32, legem prohibentem religiosum egredi claustra monasterii, includere non solum illam conditionem, Sine licentia Prælati, sed etiam hanc, Neque cum illa, nisi justa necessitate vel utilitate id suadente; quod ipse solum probat ex

capit. citatis, *Placuit, et Monachi, Juxta, et Qui vere*, 16, q. 4, in quibus, ut supra tractavimus, videtur religiosis præcipi clausura, et prohiberi exitus, nisi de licentia cum necessitate concessa. Unde videtur sentire Navarrus, etiam ordinariam licentiam ad exeundum e monasterio ad breve tempus vel horam non posse licite dari sine justa necessitate vel utilitate. Erit tamen differentia, quia dare hanc licentiam ad communem exitum erit tantum culpa venialis: dare autem ad commorandum extra monasterium erit culpa mortalis, quia, quoad hoc lex et materia ejus gravissima est, et talis dispensatio tam religioso quam religioni potest afferre grave incommodum.

9. Ne tamen nimium hoc restringere videamur, advertere oportet antiquos illos canones non loqui de omnibus religiosis, sed de propriis monachis qui vitam magis solitariam, et a consortio hominum remotam profitentur; et præcipue factos esse illis temporibus, quando monachi non permittebantur ministeria clericorum exercere in populis concionando, aut sacramenta ministrando; unde præcipue illis prohibent exitum ad hunc finem, et ideo requirunt Episcopi licentiam ex necessitate vel magna utilitate concessa; nam ad ordinarium exitum pro aliis ordinariis occasionibus, non videtur verisimile fuisse etiam tunc necessariam licentiam Episcopi, nec tantam circumspectionem in ea concedenda. Nihilominus tamen verum existimo in illo statu juxta suum institutum non posse illam licentiam licite concedi, sine aliqua necessitate, vel utilitate alicujus momenti, quia revera censetur hæc una ex præcipuis observantiis illius status, et ad decorem et puritatem ejus maxime pertinens. Tamen quoad hoc non est æqualis ratio de omnibus aliis institutis religionis, quæ tantam clausuram ex vi sui instituti non profitentur, ut sunt religiones mendicantes, et aliæ similes, quia, licet in eis necessaria sit licentia ad exitum, tamen facilius potest concedi, non quidem omnino sine causa rationabili, quia hæc in omni actu humano necessaria est ut honeste fiat, sed sine tanta necessitate vel utilitate, quia interdum sufficere potest ratio honestæ amicitiae, vel moderatæ recreationis, ut reddat causam rationabilem, quæ in monachali statu fortasse non sufficeret. Et cum eadem proportione gravior fortasse causa et magis extraordinaria necessaria est in proprio monacho, ut ei concedatur licentia habitandi extra claustrum, quam in aliis religiosis, qui cum proximis magis versantur. Et ni-

hilominus etiam in illis gravissima causa necessaria est, et regulariter urgens necessitas, aut tanta utilitas vel propriæ religionis, aut alterius boni communis, ut prudenter censeatur incommoda talis facultatis compensare.

10. *Predicta licentia, a Prælato regulari data, est nulla.* — Nunc dicta procedunt etiam de licentia Episcopi. — Ulterius vero dubitari potest, esto peccet Superior concedendo hanc facultatem sine causa legitima, an illa valida sit. In quo mihi distinguendum videtur inter Prælatum religionis et Summum Pontificem. Nam de licentia concessa a Prælato religionis existimo esse nullam, si absque causa legitima concedatur. Ratio est, quia dispensatio data ab inferiori in jure Superioris est nulla, si absque causa detur; Prælati autem religionis concedit hanc licentiam, tanquam dispensans in jure Superioris; ergo. Declaratur minor. Primo, quia si attendamus jus religionis, quilibet Prælati religionis est inferior illo. Nam semper est constitutum a tota religione, quæ superior est cuicumque personali Prælati, etiam si Generalis sit, et solet esse approbatum vel confirmatum a Papa, quod ad minimum facit difficiliorem dispensationem. Eo vel maxime quod hoc jus jam non est quoad hanc partem unius vel alterius religionis, sed totius status religiosi, prout nunc est in usu Ecclesiæ. Unde dici potest saltem usu, et acceptatione omnium religionum introductum esse tanquam jus omnibus commune, jam non tantum obligans ad modum regulæ, sed ut rigorosum præceptum. Denique censi etiam potest hoc jus Pontificium et Conciliarium ex decretis supra citatis, a quibus consuetudo etiam declaravit omnes religiones comprehendere, et merito, quia hoc clausuræ genus non respicit peculiarem vitam monachorum, sed communem statum regularium, et ideo in hoc jure conveniunt, ut etiam indicat Navarrus supra. Unde clarius constat in ordine ad hoc jus dispensationem Prælati esse inferioris. Quod idem censeo de licentia Episcopi, respectu non exemptorum, quia licet in ipsis decretis illi concedatur hæc facultas, semper conceditur ut inferiori, et ideo in eis postulatur expresse justa necessitas, vel utilitas.

11. *Quid de licentia Papali.* — At vero si talis licentia a Summo Pontifice concedatur sine causa legitima, valida erit, quia non est dispensatio in voto, cum hæc per se non sit materia voti, ut ostensum est, neque in jure divino aut naturali, quia, secluso voto, nul-

lum tale excogitari potest, ut supra disputando de clausura ostensum est; est ergo dispensatio in jure ecclesiastico, in quo dispensatio, a Pontifice data sine causa, valida est, ut ex materia de legibus suppono. Solum oportet cavere (quia in hoc aliquid est periculi) ne licentia subreptitia sit falsas causas allegando, aut aliquid necessarium occultando, nam tunc ex alio capite dispensatio invalida erit.

12. *Non peccat subditus obediendo, quando præcipitur, etiam sine causa, habitare extra claustrum.* — Potest tamen licite non obedire. — Atque hinc constat quid dicendum sit de subdito, an sit tutus in conscientia utendo tali facultate sine causa data. Primum enim distinguendum est inter licentiam et mandatum. Nam si Prælati non solum permittat, sed etiam præcipiat subdito habitare extra claustrum, non peccabit subditus parendo, etiamsi Prælati peccet præcipiendo, quia subditus non tenetur examinare factum Prælati. Dices: subditus non potest obedire Prælati injuste præcipienti. Respondeo tamen posse, quando non præcipit aliquid per se malum, aut divinæ vel ecclesiasticæ legi contrarium; manere autem extra claustrum non est hujusmodi, et ita fieri potest, etiamsi imprudenter præcipiatur. Dices: religiosus non debet obedire Prælati præcipienti aliquid contra regulam, quia tunc excedit suam potestatem, et ideo prævalere debet directio regulæ, etiam si non servare illam alias malum non sit, ut sentit Bernardus, lib. de Præcepto et dispensatione; vivere autem extra claustrum, per se est contra regulam, imo et contra rigorosum jus, ut diximus; ergo non licet obedire Prælati id præcipienti sine causa. Respondetur respectu subditi, hoc jus non esse absolutum, non morandi extra claustrum, sed non morandi sua voluntate et arbitrio. Unde, quando simpliciter ducitur præcepto Superioris, formaliter non agit contra tale jus, sive Superior bene, sive male præcipiat. Probabile autem est propter rationem factam, non teneri subditum ad obediendum in illo casu; oportet autem ut certo et sine dubitatione constet de injustitia præcepti, juxta vulgare principium, quod in dubiis parendum est Prælati, quod multo facilius locum habet quando non dubitatur de re intrinsece mala.

13. *Peccat tamen graviter quando non præcipitur, petendo licentiam, et illa utendo.* — At vero quando non intervenit mandatum, sed solum licentia seu dispensatio, primum quidem graviter peccat subditus eam petendo a

Prælati, si certus est nullam intervenire rationabilem causam, sed solum appetitum libertatis, vel alterius humanæ commoditatis, quia vel decepit Prælatum in re gravi, vel inducit illum ad id, quod non potest sine gravi peccato concedere. Et præterea religiosus ipse non manet tutus in conscientia cum tali facultate, quia ostensum est illam esse nullam; ergo non excusat a culpa quæ in transgressione illius præcepti committitur. Dices: ergo ille vivens extra claustrum cum tali facultate erit apostata, quia si id faceret sine ulla facultate, tale peccatum committeret, et facultas illa, ut dictum est, culpam non excusat; nam actus nullus nihil operatur. Respondetur negando sequelam, quia non est apostata qui manet sub obedientia Prælati. Et quoad hoc est magna differentia inter eum, qui manet extra claustrum sine licentia, vel cum licentia, licet invalida; nam prior non manet sub obedientia, et ita dupliciter peccat, scilicet manendo extra claustrum, et recedendo a subjectione debita Prælati, et in hoc secundo apostasia consummatur; alter vero, licet peccet contra præceptum manendi in claustrum, manet tamen in subjectione Prælati, et ideo apostata non est. Licentia ergo illa quamvis sit nulla quoad effectus juris, operari nihilominus potest aliquid facti, quale est, quod talis persona recognoscat alium ut Prælatum, et de facto ejus obedientiæ subsit.

14. Sed hinc potest quispiam in contrarium argumentari: licet talis religiosus peccaverit inducendo Superiorem ad malum, tamen post licentiam datam, licet inique, non peccabit, saltem graviter, illa utendo, quia jam non agit contra præceptum, saltem ex defectu materiæ illius; nam, ut dicebamus, materia hujus prohibitionis non est absolute vivere extra claustrum, sed vivere sine voluntate Prælati; illa autem licentia sufficit ut id non fiat sine voluntate Prælati; ergo sufficit ut ille non sit transgressor præcepti; ergo ut non sit peccatum grave. Respondeo primo cum Navarro supra, præceptum non solum requirere voluntatem Prælati, sed etiam justam causam, et ex hac secunda parte semper fieri contra præceptum. Secundo dicitur ipsum præceptum postulare licentiam vel voluntatem Prælati, non quæcumque, sed validam, seu efficacem ad tollendam præcepti obligationem, quia verba legis intelliguntur secundum jus, et quia ipsa ratio et justitia legis hoc postulat; nam hæc licentia non postulatur solum ut servetur debita subordinatio inter subditum et